

Sygn.akt III AUa 338/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2015r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 października 2015 r. w B.

sprawy z odwołania M. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o prawo do świadczeń w zbiegu

na skutek apelacji wnioskodawczyni M. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 5 grudnia 2014 r. sygn. akt IV U 6345/14

I. oddala apelację.

II. przyznaje r.pr. M. W. wynagrodzenie z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w związku z postępowaniem apelacyjnym w kwocie 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych 60/100), w tym należny podatek od towarów i usług w wysokości 27,60 zł (dwadzieścia siedem złotych 60/100), którą nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie).

Sygn. akt III AUa 338/15

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 17 czerwca 2014 r., wydaną w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2013 r., poz. 1403 ze zm.) odmówił M. P. prawa do zbiegu świadczeń emerytury rolniczej z rentą rodzinną.

W odwołaniu od tej decyzji M. P. domagała się jej zmiany poprzez przyznanie jej świadczeń w zbiegu.

W odpowiedzi na odwołanie KRUS powołał się na treść art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, zgodnie z którym w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie. Mając to na uwadze organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 5 grudnia 2014 r. odwołanie oddalił (pkt I) oraz przyznał od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie) radcy prawnemu M. W. kwotę 73,80 zł w tym podatek VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (pkt II).

Sąd ten ustalił, że decyzją z dnia 4 czerwca 1992 r. KRUS przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rolniczej od dnia 18 maja 1992 r. W dniu 15 kwietnia 1994 r. M. i B. P. na podstawie umowy darowizny przekazali gospodarstwo rolne (...), w związku z czym KRUS w decyzji z dnia 17 maja 1994 r. podjął wypłatę 100% części uzupełniającej świadczenia przysługującego wnioskodawczyni. Decyzją z dnia 16 lipca 1999 r. KRUS przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rolniczej na stałe, zaś decyzją z dnia 22 maja 2006 r. wobec ukończenia wieku 60 lat, przyznał jej z urzędu emeryturę rolniczą. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 8 maja 2014 r. wnioskodawczyni nabyła prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu. W piśmie z dnia 26 maja 2014 r. skierowanym do KRUS domagała się doliczenia do emerytury części emerytury po zmarłym mężu, wobec czego KRUS wydał zaskarżoną decyzję odmawiającą przyznania świadczeń w zbiegu.

W piśmie procesowym z dnia 6 listopada 2014 r. wnioskodawczyni zarzuciła zaskarżonej decyzji naruszenie przepisów art. 107 k.p.a. poprzez niewystarczające uzasadnienie decyzji, art. 7 i art. 77 k.p.a. poprzez brak wyczerpującego zebrania dowodów i wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, art. 154 i 155 k.p.a. poprzez odmowę wypłaty świadczeń w zbiegu i art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez jego błędną wykładnię.

Sąd Okręgowy wskazał, że zastosowanie w niniejszej sprawie ma przepis art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Nie znajduje natomiast zastosowania przepis art. 107 w/w ustawy, zgodnie z którym do zbiegu prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego stosuje się przepisy dotychczasowe. Zasady wypłaty świadczeń rolniczych ulegały zmianom, począwszy od art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, w którym pierwotnie (w brzmieniu Dz. U. z 1983 r. Nr 40, poz. 268) postanowiono, że rolnikowi, w wypadku zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych ustawą z prawem do innego świadczenia o charakterze rentowym, przysługiwało wybrane przez niego świadczenie, powiększone o połowę drugiego. Na mocy ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 10, poz. 53) od 1 stycznia 1989 r. wprowadzono zasadę pobierania jednego świadczenia. W ustawie zmieniającej wprowadzono również przepis, który był interpretowany jako gwarancja pobierania na dotychczasowych zasadach świadczeń, do których prawo ustalono przed dniem 1 stycznia 1989 r. (art. 4 ust. 1) oraz świadczeń ustalonych po tym dniu osobom, które do dnia wejścia w życie ustawy podlegały podwójnemu ubezpieczeniu i które przekażą gospodarstwo rolne do dnia 31 grudnia 1989 r. (art. 4 ust. 2). Z kolei w art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o niektórych warunkach funkcjonowania ubezpieczenia społecznego rolników i członków ich rodzin w 1990 r. (Dz. U. Nr 14, poz. 90) termin określony w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. został przedłużony się do dnia 31 grudnia 1990 r. dla osób, które złożą wniosek o przyznanie świadczenia do dnia 30 czerwca 1990 r. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 22 listopada 1995 r. w sprawie o sygn. II UZP 18/15 Sąd Najwyższy potwierdził, że od dnia 1 stycznia 1989 r., na mocy ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz o zmianie ustawy o podatku rolnym dokonano nowelizacji art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. wprowadzając jako zasadę pobieranie jednego świadczenia.

Sąd Okręgowy wyjaśnił również, że art. 107 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest przepisem przejściowym, z istoty nieodnoszącym się do kwestii unormowanych ustawą, lecz regulującym wyłącznie stany faktyczne lub prawne przez ustawę "zastane". Z przepisu tego wynika, że prawo do zbiegu świadczeń zachowują osoby mające już ustalone prawo do dwóch świadczeń: do świadczenia rolniczego oraz do świadczenia z ubezpieczenia pozarolniczego. Nie dotyczy on zatem sytuacji, w której osoba mająca prawo do świadczenia rolniczego na podstawie przepisów dotychczasowych, po jego wejściu w życie nabędzie prawo do świadczeń pozarolniczych. Innymi słowy, prawo do wypłaty świadczeń w zbiegu zachowały te osoby, które już pobierały świadczenia w zbiegu. Biorąc pod

uwagę fakt, że wnioskodawczyni miała przyznane prawo do renty rolniczej decyzją z dnia 18 maja 1992 r., przekazała gospodarstwo rolne w dniu 15 kwietnia 1994 r., a prawo do renty rodzinnej z ZUS nabyła od dnia 1 marca 2014 r., to zgodnie z art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, przysługuje jej wypłata jednego wybranego świadczenia. Odnosząc się do zarzutów zawartych w piśmie procesowym z dnia 6 listopada 2014 r., Sąd Okręgowy powołał ugruntowaną linię orzecniczą Sądu Najwyższego, zgodnie z którą postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego, jako przedmiotu odwołania (wyrok SN z dnia 9 lutego 2010 r. w sprawie o sygn. akt I UK 151/09).

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie, o kosztach orzekł zaś na podstawie § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Apelację od powyższego wyroku złożyła M. P.. Zaskarżając go w zakresie pkt I zarzuciła naruszenie:

1. art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że wnioskodawczyni nie przysługuje prawo do zbiegu świadczeń - emerytury rolniczej z rentą rodzinną, podczas gdy decyzją (...) Oddział w O. z dnia 6 maja 2014 r. przyznano jej rentę rodzinną w związku ze śmiercią męża B. P., a zatem winna zostać ona (przynajmniej w części) doliczona do wypłacanej obecnie emerytury rolniczej,

2. art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz art. 154 i 155 k.p.a. ustanawiających zasadę ochrony praw nabytych poprzez odmowę wypłaty obu świadczeń przyznanych wnioskodawczyni i nie przyznanie jej prawa do zbiegu świadczeń - emerytury rolniczej z rentą rodzinną po zmarłym mężu.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i przyznanie jej prawa do wypłaty świadczeń w zbiegu, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Ponadto, wniosła o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powiększonych o podatek VAT za postępowanie apelacyjne oświadczając, że nie zostały uiszczone w całości ani w części.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji. Wbrew zawartym w apelacji zarzutom Sąd ten rozpoznając niniejszą sprawę nie dopuścił się naruszenia prawa materialnego art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ani przepisów prawa procesowego. Prawidłowo ustalił, że M. P. nie przysługuje prawo do świadczeń w zbiegu.

W przepisie art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników zawarto tzw. zasadę niekumulacji świadczeń. Zgodnie z tą zasadą w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie. Jak prawidłowo wskazał Sąd pierwszej instancji, zgodnie z obowiązującymi przepisami ubezpieczeń społecznych nie istnieje możliwość jednoczesnego pobierania obu przyznanych wnioskodawczyni świadczeń, tj. renty rodzinnej po zmarłym mężu oraz emerytury rolniczej. Rozróżnić bowiem trzeba pojęcie prawa do świadczenia oraz prawa do wypłaty świadczenia. M. P. ma przyznane zarówno prawo

do emerytury rolniczej (mocą decyzji Prezesa KRUS z dnia 27 maja 2006 r., wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników), jak i renty rodzinnej (przyznanej decyzją ZUS z dnia 8 maja 2014 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), jednak zgodnie z treścią art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w razie takiego zbiegu praw wypłaca się tylko jedno ze świadczeń (wybrane przez ubezpieczonego lub w wyższej wysokości). Treść w/w przepisu jest jednoznaczna, a jego wykładnia nie budzi wątpliwości w orzecznictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 r., w sprawie o sygn. II UK 186/13), dlatego też nie ma możliwości wypłaty obu przyznanych wnioskodawczyni świadczeń w zbiegu.

Słusznie również Sąd pierwszej instancji uznał, że w niniejszej sprawie nie znajduje zastosowania przepis art. 107 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, stanowiący, że do zbiegu prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego stosuje się przepisy dotychczasowe. Przepis ten odsyła do poprzednio obowiązującego stanu prawnego, tj. do ustaw obowiązujących przed dniem 31 grudnia 1990 r., które w przypadku zbiegu prawa do emerytury rolniczej i pracowniczej, dawały możliwość wypłaty świadczenia z jednego tytułu w pełnej wysokości oraz połowy świadczenia z drugiego tytułu (art. 35 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, Dz. U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133 ze zm.). Przepis art. 107 ust. 1 w/w ustawy jako przepis przejściowy ma zastosowanie jedynie do stanów faktycznych, w których prawo do świadczeń w zbiegu istniało w dniu wejścia w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, tj. w dniu 30 grudnia 1990 r. Miały on zatem zastosowanie, gdyby M. P. spełniała warunki do przyznania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników i do świadczenia z innego ubezpieczenia na datę 30 grudnia 1990 r. Przepis ten nie umożliwia natomiast wypłaty w zbiegu świadczeń nieistniejących w dniu jego wejścia w życie. Tymczasem, wnioskodawczyni prawo do renty rolniczej nabyła od dnia 18 maja 1992 r., następnie zaś decyzją z dnia 27 maja 2006 r. w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego 60 lat, przyznano jej prawo do emerytury rolniczej. Z kolei prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu M. P. nabyła na mocy decyzji ZUS z dnia 8 maja 2014 r. Skoro zatem zarówno świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników (najpierw świadczenie rentowe, następnie zaś emerytura rolnicza), jak też renta rodzinna, zostały przyznane wnioskodawczyni w czasie obowiązywania ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, to nie ma w tym przypadku zastosowania przepis art. 107 w/w ustawy, na podstawie którego można byłoby stosować przepisy obowiązujące poprzednio i umożliwiające wypłatę świadczeń w zbiegu.

Odnosząc się natomiast do zawartego w apelacji zarzutu dotyczącego naruszenia konstytucyjnej zasady ochrony praw nabytych (art. 2 Konstytucji), w ocenie Sądu Apelacyjnego, w sprawie niniejszej poprzez odmowę wypłaty M. P. renty rodzinnej w zbiegu z emeryturą rolniczą nie doszło do takiego naruszenia. Podkreślenia wymaga, że wnioskodawczyni nie nabyła prawa do obu tych świadczeń w zbiegu, nie mogły tym samym zostać naruszone jej prawa nabyte. Niezasadne jest zatem powoływanie się na ochronę prawa do świadczeń w zbiegu, które w ogóle nie zostało ukształtowane.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym Sąd orzekł na podstawie § 15 w zw. z § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013 r. poz. 490).

SSA (...)

SSA (...)